

Jäsentiedote 4 / Joulukuu 2004

Sisältö

- 1 Prekmurjelaiset, sloveenit, suomalaiset ja muut piskuiset
- 2 Esittelemme Slovenia-seuran jäseniä 2: Boris Vidović
- 3 Lapsuuteni joulut. Milan Smolej kertoo
- 4 Kirjailija Feri Lainščekin haastattelu
- 6 Janez Janšan hallitus nimitetty
- 7 Lisää uutisia Sloveniasta
- 8 Yhteystietoja

Prekmurjelaiset, sloveenit, suomalaiset ja muut piskuiset

Tämä on syksyllä luvattu toinen tiedote. Joululukemisto, jossa liikumme Slovenian itärajalla Prekmurjessa ja osittain sen toisellakin puolella Kroatiaassa, tutustumme joulun tunnelmiin Sloveniassa toisen maailmansodan jälkeen ja saamme nipun tuoreita uutisia.

Vietimme 2.12. pikkujoulua Lyceumklubilla, ja tunnelma oli hyväntuulinen ja lämmin. Maria Autio oli kasannut pöytään herkkuja, mm. poticaa, ja Eero Balk nostatti tietokilpailullaan jännitystä ja naurunremakkaakin, kun kysymyksiin kätkeytyt kommat alkoivat paljastua.

Slovenian suurlähetystö aikoo järjestää helmikuussa kulttuuriviikon tilaisuuden, johon kutsutaan myös yhdistyksemme jäsenet. Slovenia-seura puolestaan järjestää keväällä matkailuaiheisen tilaisuuden.

Marko Jakšen taideteoksia ei valitettavasti nähty Suomessa, koska hän ei kuulemma saanut matka-avustusta ajoissa. Arkkitehti Plečnikin esittelevää näyttelyä tuskin myöskään saadaan tänne; Rakennustaiteen museo ei ilmeisesti ole lämmennyt ajatukselle. Eikä sloveenien tarjoamaa näyttelyä Funtekista, sillä se ei kiinnostanut Sibelius-Akatemiaa eikä sopinut Kansallisoopperan aikatauluun. Isot lehdet eivät kirjoita hänestä, ellei aiheeseen liity samalla jotain ajankohtaista ja myyvää. Pelkkä uusi tieto ei riitä.

Ehkä Funtekilla on parempi onni Sloveniassa: kuoronjohtaja Tomaž Faganel toivoo saavansa näyttelyn Ljubljanaan ja Musorgski-sovituksen filharmonikkojen ohjelmistoon. Yksityisesti monet tahot ovat Suomessakin olleet halukkaita saamaan tietoja tämän maamme musiikkielämässä näkyvästi vaikuttaneen sloveenin taustasta. Ylen entinen musiikkipäällikkö Antero Karttunen on ystävällisesti luvannut tulla kertomaan hänestä Slovenia-seuran "Funtek-symposiumiin", joka ehkä pidetään maaliskuun loppupuolella.

Useat gallupit kertoivat vuonna 2004 suomalaisten muita eurooppalaisia nuivemmasta suhtautumisesta ensin EU:n uusiin jäseniin, sitten Venäjään, USA:han ja eräisiin muihin maihin, sitten EU:hun yleensä ja viimeksi EU:n seuraaviin jäsenehdokkaisiin. Myös HS pani tämän merkille pääkirjoituksessaan 14.12.04, pian tiedotteemme ilmestymisen jälkeen.

Suomessa seitsemän vuotta asunut, Kalevalan ja viitisentoista muuta suomalaista teosta sloveeniksi kääntänyt Jelka Ovaska sanoo Nuori Voima -lehdessä 3/2004: "Yleensäkin Slovenia on Suomea avoimempi muiden maiden kokemuksille ja kulttuureille. Suomea kiinnostavat Skandinavian maat ja muutamat suuret kansat, mutta pienet eivät valitettavasti yhtä paljon."

Ehkä Slovenia voisi opettaa suomalaisille enemmän avoimuutta ja ennakkoluulottomuutta?

Kari Klemelä

Boris työskentelee elokuva-arkistossa ja kääntää Hotakaista kroatiaksi

Boris Vidović tuli Slovenia-seuraan 2000 ja kuuluu sen hallitukseen. Hän syntyi Zagrebissa 1961, opiskeli filosofiaa ja vertailevaa kirjallisuustiedettä (FK 1984), avioitui suomalaisen Anja Lehtokarin kanssa ja muutti Suomeen 1991. Heillä on pian 13-vuotias poika Antti. Suomessa Boris hankki maisterinpaperit yleisestä kirjallisuustieteestä. Suomeen tulostaan Boris kertoo:

"Aluksi laman aikana oli vaikeaa, kuten monilla suomalaisillakin. En silti kokenut kulttuurisokkia, koska olen aina matkustellut paljon. Talvesta pidän kovasti mutta helteistä en lainkaan, joten olen valinnut uuden kotimaani hyvin. Sopeutumista helpotti, että aloitin suomen opiskelun jo 1983. Aluksi omin päin, mutta vuonna 1984 osallistuin suomen kielen ja kulttuurin kesäkurssille Kuopiossa ja seuraavana vuonna vastaavalle kurssille Helsingissä. Sekin on tietysti tärkeää, että minulla on perhe Helsingissä." - Kuvassa Anja ja Boris kirjailija Predrag Matvejevićin (vas.) ja tämän Mirjana-rouvan seurassa Ritarihuoneella viime vuonna.

Boris on kroaatti, mutta hänellä on aina ollut läheiset siteet Sloveniaan: "Setäni asui Slovenian maaseudulla Črnomeljissä, ja hänen vaimonsa oli sloveeni. Lapsuudessa vietin paljon mukavia hetkiä heidän luonaan. Kävimme metsässä, kalassa ja olin muutenkin paljon setäni seurassa. Lasketelutaidonkin opin Sloveniassa, Kranjska Gorassa ja Vogel-vuorella. Nykyään harrastan hiihtoa ja taitoja. Sloveniasta mieleeni tulee ennen kaikkea luonto, mutta olen myös lukenut paljon slovenialaisia kirjailijoita. Olen aina pitänyt myös slovenialaisista viineistä."

Boris on ollut vakituudessa työssä Suomen elokuva-arkistossa vuodesta 1997. Aiemmin hän on työskennellyt kolme vuotta elokuvatutkijana Kroatian elokuva-arkistossa. Hän on kääntänyt vuodesta 1979 eri lehdille kirjallisuus- ja elokuva-artikkeleita kroatiaksi, pääasiassa englannista mutta myös italiasta. Päivätyön ohella hän kirjoittaa elokuvaa koskevia teoreettisia esseitä, ja viime vuonna Boris piti Helsingin yliopistossa kurssin metaforasta.

"Jatkan opetustyötä, jos työ, perhe ja metaforaa käsittelevän väitöskirjan kirjoittaminen sallivat. Olen siinä onnekkaassa asemassa, että raja työn ja harrastuksen välillä on olematon."

Viime aikoina Boris on ahertanut entistä enemmän kirjallisuuden parissa, sillä hän on alkanut kääntää kaunokirjallisuutta. Kari Hotakaisen romaani *Juoksuhaudantie* on hänen ansiostaan tulossa lähiaikoina Kroatian kirjakauppoihin. Boris toivoo, että kirjalle seuraisi jatkoa, sillä kiinnostus Suomen kirjallisuutta kohtaan on Kroatiassa kasvussa. Aiemmin kirjallisuutemme kulttuurilähettiläinä Kroatiassa toimivat Dragutin Balagović ja hänen nykyisin Suomessa asuva leskensä Siiri Alakorva-Balagović, hänkin Slovenia-seuran jäsen.

Liittymistään Slovenia-seuraan Boris perustelee näin: "Seuran jäsenissä on paljon kulttuuri-ihmisiä, joten samanhenkisyys veti minut mukaan. Suomi-Kroatia-seura on pitkään keskittynyt avustustoimintaan, ja kulttuuripuolella aktiivisuus on ollut vähäisempää. Sitä paitsi minulla on yhä paljon yhteyksiä Kroatiiaan, mutta Sloveniaan vähemmän."

Boris eli nuoruutensa yhtenäisessä Jugoslaviassa, ja on pakko kysyä miten hän suhtautuu siihen, että Slovenia ja Kroatia ovat nyt eri valtioita: "Ei se aiheuta minussa suuria tunteita. Joskus olen vihainen rajavartijoille, kun he ovat liian hitaita, mutta ei sen enempää. Sitä paitsi muutaman vuoden tai vuosikymmenen kuluttua EU laajenee itään ja kaikista ex-Jugoslavian maista tulee sen osia. Silloin joku varmasti kysyy, miksi sota ylipäänsä käytiin. Sama koskee Slovenian ja Kroatian rajakiistaa. Ymmärrän oikeastaan molempia osapuolia. Slovenialla on niin lyhyt rantaviiva, että jokainen metri on arvokas, mutta Kroatiakaan ei halua luovuttaa milliaakaan siitä mitä pitää omanaan. Ja täytyy muistaa, että Italiakaan ei ole ihan tyytyväinen rajoihinsa. Kun kala on Adrianmeressä nykyään vähissä ja kalastajia kaikissa kolmessa maassa paljon, on ymmärrettävää, miksi kaikki ovat hermostuneita rajakysymyksistä."

Slovenia-seuraa Boris pitää tärkeänä: "Yhdistys tekee hyvää työtä suomalaisten ikkunana Sloveniaan. Slovenia on pieni maa eikä siellä tapahdu maailmaa mullistavia asioita, jotka herättäisivät paljonkaan kiinnostusta Suomessa. Jos seuralla olisi enemmän resursseja - sekä rahaa että aktiivisia ihmisiä - toiminta voisi olla vilkkaampaa. Mutta ei se ole ongelma, koska Slovenia-seura on jo nyt edistänyt aika paljon maittemme keskinäistä tuntemusta."

Kari Klemelä

Lapsuuteni joulut

Meidän perheessämme Ljubljanassa juhlittiin joulua suurena kirkollisena juhlanä. Koska olen syntynyt noin kymmenen vuokautta Slovenian vapautuksen jälkeen - olin todella vapauden ja uuden toivon lapsi - joulumuistonikin ovat peräisin pääasiassa 1950-luvulta.

Sodan olivat voittaneet kommunistit, nuo uskolliset Stalinin palvojat, ja uskonnollisena juhlanä joulunä oli Jugoslaviassa ellei nyt aivan kielletty niin ainakin tabu. Kirkonkelloja ei saanut muutenkaan soittaa kahta minuuttia pitempään, eikä joulunä ollut poikkeus. Jouluaatto ja -päivä olivat tavallisia työpäiviä, jolloin rakennettiin suuren Venäjän tapaan maanpäällistä paratiisia.

Äidilläni, biologian opettajalla, oli aina joulunä jokin "erittäin tärkeä" kokous, joka venyi myöhään yöhön. Muistan elävästi myös Ljubljanan torin, jota hallitsivat runoilija Valentin Vodnikin patsaan lisäksi lukuisat miliisit. Joulukuusien myyminen ja ostaminen oli nimittäin ankarasti kiellettyä. Kaupanteosta kiinni jääneet mummot joutuivat maksamaan isot sakot tai heiltä evättiin myyntilupa. Ostajakin kuulusteltiin. Yleensä mummoilla oli kuusenoksien (niiden myynti oli sentään sallittua) alla kätöksä muutama minikuusi, ja ne myytiin salaa luotettaville asiakkaille. Myyntikielto päättyi joulupäivänä. Sen jälkeen kuusia sai myydä, olihan edessä poliittisesti hyväksytty uudenvuodenjuhla. Pakkasukon kulkueet olivat upeita, mutta lapsi ei päässyt tontuksi, ellei hänellä ollut "oikeaa" perhetaustaa.

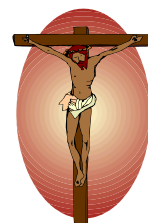
Kansakoulun toisella luokalla meiltä kysyttiin säännöllisesti pari kertaa vuodessa, kuka käy kirkossa ja uskonnonopetuksessa. Olin ainoa musta lammas, joka nousi ja tunnusti luokan edessä olevansa taantumuksellisen perheen kasvatti. Ei minulla ollut mitään taipumusta leikkiä sankaria - syy oli yksinkertaisempi. Isäni oli yksi harvoista korkeista partisaaneista, jotka eivät liittyneet kommunisteihin, koska hän oli ollut Kristillisen puolueen jäsen. Siksi hänen uransa varaopetusministerinä ei sodan jälkeen kestänytkään kauan. Minua hän kasvatti samassa hengessä ja uhkasi selkäsaunalla, jos kieltäydyin koulussa tunnustamasta omaa uskontoani.

Attona valmisteltiin huolellisesti seimi ja koristeltiin joulukuusi, jos sellainen sattui olemaan. Kun kynttilät sytytettiin, alkoi juhlatunnelma. Laulettiin kauniita joululauluja ja ihailtiin Jeesus-vauvaa seimessä. Meille lapsille oli joulunä tärkeintä, että saimme paljon makeisia. Niitä oli joulukuusi yleensä täynnä, ja sieltä oli vielä joulun jälkeenkin helppo käydä pihistämässä muutama. Erittäin hyvin muistan vuoden 1952 joulun, jolloin isä ja äiti saivat luvan käydä tapaamassa sukulaisia Triestessä, ja he toivat sieltä eksoottisia amerikkalaisia makeisia ja pari laukullista käytettyjä vaatteita. Muista lahjoista en oikein muista mitään. Laulujen jälkeen päästiin lopultakin ruokapöytään. Yleensä tarjolla oli verimakkaroita tai bratwurstoja hapankaalin tai hapanlantun kera ja jälkiruoaksi tietysti poticaa.

Keskiyöllä me lapset menimme isän johdolla läheiseen fransiskaanikirkkoon keskiyön juhlamessuun. Äiti ei uskaltanut lähteä, sillä hän olisi voinut saada työpaikalla "mustia pisteitä" UDBA-kansioonsa (UDBA = Jugoslavian salainen poliisi) ja ehkä menettänyt työpaikkansakin. Joka joulunä kerrostalomme ikkunoissa näkyi päitä, kun kaksi naapurinakkaa piti UDBA:lle kirjaa siitä, ketkä talosta käyvät kirkossa. Tavallisena sunnuntaina riitti yksi pää, koska listat eivät paljon muuttuneet - uusia ihmisiä ei tullut uskoon ja osa uskovaisista liittyi puolueeseen tai kuoli. Tämäkin seikka todistaa, miten tärkeä joulunä on aina ollut meille sloveeneille.

Tilanne muuttui 1988, kun silloinen Sosialistisen työväenliiton (kommunistipuolueen "sisaryhtiön") pääsihteri Jože Smole toivotti julkisesti koko Slovenian kansalle hyvää joulunä. Virallisesti joulunä tuli vapaapäivä vasta 1990 itsenäistymisestä pidetyn kansanäänestyksen yhteydessä. Sen jälkeen joulupukkia rupesivat juhlimaan kommunistitkin ja ne samat naiset, jotka olivat kirjanneet talossamme kirkossakävijöitä.

Milan Smolej

Prekmurjessa elävät pienen Slovenian pienet vähemmistökulttuurit

Kirjailija Feri Lainšček pitää Prekmurjen sijaintia kulttuurien risteyskohdassa rikkautena

Jos Slovenia on kanan muotoinen, niin Unkarin rajalla sijaitseva Prekmurjen maakunta on sen pää ja Murska Sobotan kaupunki silmä. Kirjailija Feri Lainšček (44) asuu "silmissä", jonka nimi "Muran lauantai" juontuu ajalta, jolloin lauantai oli tässä Murajoen asutuskeskuksessa markkinapäivä. Prekmurje puolestaan tarkoittaa Muran toisella puolella sijaitsevaa maata.

Prekmurjessa puhutaan erikoista, vaikeasti ymmärrettävää sloveenin murretta, jota jotkut pitävät omana kielenä. Niinpä Suomesta kiinnostunut, 1988 runokokoelman *Finska* (Suomi) julkaissut Milan Vincetič kirjoittaa sloveenin ohella prekmurjeksi tai julkaisee joskus teoksensa "kaksikielisinä".

Unkarin läheisyys tuntuu Prekmurjessa. Siellä asuu noin 8000 unkarilaisen vähemmistö ja myös romaneja enemmän kuin muualla Sloveniassa. Feri Lainšček puhuu "aromelankoliasta" ja vitsailee, että ehkäpä alakuloiset ja viinaan menevät suomalaisetkin edustavat sen yhtä tyyppiä, paitsi että jossain vaiheessa aromelankolian täytyy muuttua "metsämelankoliaksi".

"Yhdistän tämän käsitteen Pannonian laajaan tasankoon, joka ulottuu Prekmurjesta Transilvaniaan ja Unkariin", Lainšček selittää. "Ilmasto vaikuttaa täällä ihmisiin ja heidän elämäänsä eri tavalla kuin Alpeilla tai Välimeren läheisyydessä. Heidän tuntemuksensa ovat 'pannonialaisia'. Täällä tasangolla ihminen on kuin keskellä valtamerta tai kuin merimies kuivalla maalla.

Tuntee itsensä yhtä pieneksi kuin Alppien huipulla. Suuri osa Sloveniasta on vuoristoista ja suurin osa sloveeneista luonteeltaan Alppi-ihmisiä. Jos vähän liioittelen, he tanssivat polkkaa ja valssia. Prekmurjessa, Slovenian tasankoosessa osassa, vaikuttaa Pannonian ja Unkarin kulttuuri ja täällä tanssitaan czardasia. Ero on suuri."

Ovatko prekmurjelaiset vähemmistö muutenkin pienessä, kaksimiljoonaisessa Sloveniassa?

"Kulttuurisesti kyllä, vaikka ovatkin osa samaa kansakuntaa. Meillä on paljon erilaisia tapoja ja perinteitä, koska olemme eläneet tuhat vuotta unkarilaisten alaisuudessa. Prekmurje liitettiin Sloveniaan vasta 1919."

Sitä ennen, Itävalta-Unkarin hajotessa, Prekmurje ehti julistautua muutaman päivän ajaksi itsenäiseksi valtioksi. Unkarilaiset kukistivat sen pian ja myöhemmin Prekmurje jaettiin Unkarin ja Slovenian kesken. Prekmurjelaiset muistelevat episodina kunnioittavasti, vaikka eivät liian vakavasti. Feri Lainščekilla on toimisto Zvezda-ravintolan yläkerrassa, samassa talossa, jonka kulmaparvekkeelta (kuvassa) Muran tasavalta julistettiin.

Pelkäävätkö prekmurjelaiset oman kulttuurinsa puolesta?

"Emme ole uhattuina, koska prekmurjelaista kirjallisuutta ja musiikkia tunnetaan Sloveniassa hyvin ja se on suosittua. Prekmurjelaisilla on vahva identiteetti eivätkä he pelkää puhua omaa kieltään. Radiossa soitetaan omankielisiä lauluja."

Juuri Lainšček on tunnetuimpia prekmurjelaisten identiteetin ylläpitäjiä ja on kirjoittanut noin sata teosta: romaaneja, näytelmiä, lastenkirjoja, radiokuunnelmia. Parhaiten hänet tunnetaan 15 romaanistaan, joista kaksi on filmattu. Kuuluisin niistä, mustalaisaiheinen *Na mesto koga roža cveti* (Kenen paikalla kukka kukkii), on saanut palkintoja ja käännetty monille kielille. Vähintään yhtä kuuluisa prekmurjelainen trubaduuri Vlado Kreslin on tehnyt Beltinska banda -yhtyeen kanssa Lainščekin tekstejä tunnetuksi Sloveniassa. Feri Lainščekin romaani *Trik z vrvjo* (Köysitemppu, 2002) kertoo sirkusseurueen matkasta jossain Itä-Euroopassa ja on metaforinen kuvaus pienen kansan asemasta sosialismin jälkeisessä maailmassa.

Lainščekilla on kustantamo Franc-Franc, joka julkaisee 15 kirjaa vuodessa ja lisäksi CD-levyjä. Se on menestynyt hyvin, koska Slovenian tässä osassa ei ole enää muita kustantamoja. Franc-Francin kustantamista teoksista 90 % on kaunokirjallisuutta, mutta he julkaisevat myös

kirjoja, joissa kuvataan Unkarin puolella Porabjessa asuvien noin 5000 sloveenin kulttuuria. Vaikka Prekmurje on Slovenian heikoimmin kehittyntä seutua, unkarilaisvähemmistön asema on paremmin järjestetty kuin Unkarin sloveenien ja elintaso korkeampi kuin rajan takana asuvien maanmiesten. Unkarilaisilla on myös pysyvä edustaja Slovenian parlamentissa.

Sloveenit ymmärtävät kansallisen perinteensä omaleimaisuuden hyvin, mutta tuntuvat kärsivän alemmuudentunteesta suurempien naapuriensa puristuksessa.

Toukokuussa EU:hun liittynyttä Sloveniaa pidetään muualla usein virheellisesti osana Balkania. Feri, missä itse näet Slovenian identiteetin? Keski-Euroopan yhteydessä?

"Osittain tietenkin Keski-Euroopan yhteydessä mutta on totta, että Slovenia on rajavyöhykettä, aluetta joka ei kuulu oikein minnekään. Tietenkin pitää kysyä, mitä Balkaniilla tarkoitetaan. Pelkkää sotaa ja epäjärjestystä vai myös kulttuuriarvoja? Tällä hetkellä voidaan jossain määrin puhua myös jugonostalgiaa, halusta pitää yllä yhteyksiä eteläslaavilaisiin kansoihin."

Saksassa puhutaan "ostalgiasta"...

"Jotain samanlaista on havaittavissa Sloveniassakin. Jugoslavian aikana väestö sekoittui ja täälläkin elää ihmisiä, jotka ovat kotoisin etelän tasavalloista, ja täälläkin voi kuulla balkanilaista musiikkia. Minua ei ole koskaan vaivannut sen paremmin balkanilainen, slaavilainen kuin keskieurooppalainen vaikutus. Kaikki kerrokset ovat olleet kauan olemassa. Myös slaavilainen elementti Sloveniassa säilyy samoin kuin yhteydet slaavilaisuuteen, koska meidän olemme slaaveja. Slaavilaisuudella ymmärrän jotain erityistä herkkyyttä, sentimentaalisuutta... Slaavilaiset kansat tietenkin eroavat valtavasti toisistaan ja niillä on ollut erilaiset kohtalot, mutta ovat nämä piirteet läsnä täälläkin."

Sloveenit sanovat säilyneensä omana kansakuntana kulttuurinsa ja kirjallisuutensa ansiosta. Jatkuuko tämä kehitys?

"Slovenia on niin pieni maa ja joutunut aina elämään vahvempien maiden keskellä, ettei sitä ehkä olisi olemassa, elleivät sloveenit olisi itse huolehtineet kielestään ja kulttuuristaan. Kun Itävalta-Unkari hajosi, Slovenia joutui osaksi Jugoslavian totalitaarista järjestelmää, jossa sen kansallinen identiteetti oli uhattuna. Sitten se vihdoinkin saavutti itsenäisyyden ja on vähän omituista, että se päätti vain runsaan kymmenen vuoden itsenäisyyden jälkeen liittyä isompaan yhteisöön, EU:hun. Itsenäisyysaikamme on kuin yksi kuva filmissä, joka pyörii niin nopeasti, ettei kuvaa ehdi havaita. Slovenian itsenäisyys ei ole ehtinyt kypsyä. Tämä voi olla romanttinen ja idealistinen käsitys, sillä eihän Slovenia toisaalta voinut jättää tilaisuutta käyttämättä ja olla liittymättä. Ulkopuolisista näyttää siltä, että Slovenia pakenee Balkanin läheisyydestä Eurooppaan. Ehkä meillä tosiaan on turvallisempi asema Euroopan yhteydessä. Ehkä talouskin vahvistuu. Mutta kulttuuriyhteydet säilyvät siitä huolimatta.

Ei Balkan minulle merkitse vain huonoja asioita. Jos ajatellaan länsimaista irrationaalista, materialistista talouskasvua, silloin Balkan merkitsee sloveeneille aikaisemman vaiheen jatku-moa - herkkyyttä, tunnetta, vapautuneisuutta, elämäniloa, jonkinlaista 'vastuuttomuutta', joka ei ole yksin huono asia. Olisi ihanteellista, jos Slovenia pystyisi tasapainoilemaan näiden maailmojen välillä eikä läpikotaisin liberalisoituisi, materialisoituisi ja byrokratisoituisi, vaan säilyttäisi sielunsa. Se olisi hyvä asema Balkanin ja Euroopan välissä. EU:ssa Sloveniasta tulee entistä selvemmin raja-aluetta, ja toivon että EU laajenee pian Kroatiaan ja kauemmaksikin."

Oliko kulttuurin asema Jugoslaviassa mielestäsi parempi kuin nyt Sloveniassa?

"Sitä on ulkopuolisen hiukan vaikea käsittää. Jugoslavian sosialismi oli oma lukunsa ja erosi kaikista muista. Sosialismin viimeisen 15-20 vuoden jakson aikana tilanne pehmeni ja aineellisessa mielessä kulttuurin asema oli parempi. Silloin oli muita ongelmia - esimerkiksi serbokroatin kieli oli uhka sloveenille ja sentralismi oli uhka sloveenien identiteetille. Nämä uhat olivat syitä, joiden takia kulttuuriväki alkoi 1980-luvun lopulla vaatia itsenäisyyttä. Itsenäisyys toi vapauden metafysisessä mielessä, mutta aineellisessa mielessä uusi järjestelmä heikensi tilannetta."

Toivon, että liittyminen EU:hun parantaa oikeudellista tilannetta ja nostaa Slovenian länsieurooppalaisten standardien tasolle. Kirjailijana ajattelen lähinnä tekijänoikeuksia, kirjastokorvauksia ja sellaista. Toisaalta globalisaation ja amerikkalaistumisen kaudella Euroopan asema ja sen sisällä kaksimiljoonaisen kansan asema ovat aika vaikea yhtälö. Emme pärjää isompien joukossa, ellemmme puolusta kulttuuriamme ja identiteettiämme."

Sloveniassa on kuitenkin useita kansainvälisesti tunnettuja henkilöitä: mezzosopraano Marjana Lipovšek, runoilija Tomaž Šalamun, elokuvaohjaaja Maja Weiss, filosofi Slavoj Žižek. Onko Sloveniaa opittu maailmalla tuntemaan paremmin vai onko tunnistaminen yhä ongelma?

"Monet ulkomailla asuvat ja työskentelevät sloveenit ovat todella tehneet maamme tunnetuksi. Se ei välttämättä ole organisoitua tai tuettua vaan pitkälti yksityisten henkilöiden toiminnan varassa. Tullakseen tunnetuksi Slovenian pitäisi rakentaa kulttuuri-identiteettiään määrätietoisemmin. Minusta painopiste on nykyisin liikaa taloudessa ja politiikassa, ehkä myös urheilussa ja matkailussa. Slovenialaisuutta pitäisi puolustaa, ettei 50 vuoden päästä englantia ole virallinen kieleemme. Se on pienen kansan ongelma, heikon itsetunnon ongelma. Uhkana on, että kansa unohtaa yhteyden sisimpään olemukseensa. Identiteetin vaihtuminen voi johtaa samanlaiseen syrjäytymiseen kuin Amerikan intiaaneilla - jos käytän kärjistettyä esimerkkiä. Toivottavasti näin huonosti ei sentään pääse käymään..."

Kari Klemelä

Janez Janšan hallitus nimitetty

Kaksi kuukautta parlamenttivaalien jälkeen uuden pääministerin Janez Janšan hallitus hyväksyttiin joulukuun alussa parlamentissa äänin 51-37. Neljällä hallituspuolueella on takanaan 49 edustajaa 90-paikkaisessa parlamentissa. Koska kolmella oikeistopuolueella on 45 edustajaa eli tasan puolet parlamentista, Janša joutui hakemaan lisätukea tähän asti vasemmiston leiriin kuuluneesta eläkeläispuolueesta (DeSUS), jolla on neljä kansanedustajaa. Janšan demokraattisella puolueella (SDS) on pääministerin lisäksi kahdeksan ministerinpaikkaa. Uusi Slovenia - puolue (NSi) saa neljä ministeriä, kansanpuolue (SLS) kaksi ja eläkeläispuolue yhden.

Pääministeri Janša oli puolustusministerinä Slovenian itsenäisyyden alkuvaiheessa ja yhdessä hallituksessa myöhemminkin. Puoluetta vaihtanut Dimitrij Rupel on nyt ulkoministerinä jo neljännen kerran. NSi-puolueen johtaja, pitkään Argentiinassa asunut ja muutama vuosi sitten lyhyen aikaa Slovenian pääministerinä toiminut Andrej Bajuk saa valtiovarainministerin salkun.

Janša esiintyi vaalikampanjan aikana maltillisemmin kuin monesti aikaisemmin ja on vakuuttanut pyrkivänsä vanhojen jakolinjojen häivyttämiseen. Talouspolitiikassa hallituksen odotetaan nopeuttavan yksityistämistä ja parantavan erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten toimintaedellytyksiä. Huonosti kannattavien valtionyritysten tukea sen sijaan aiotaan vähentää. Hallinnon ja oikeuslaitoksen uudistusten nopeuttaminen auttaisi myös taloutta.

Janšan lupaamia veronalennuksia voi kuitenkin olla vaikea toteuttaa, jos samanaikaisesti pidetään kiinni eläkeläispuolueelle luvatuista eläkkeiden korotuksista. Eräiden talousasian-tuntijoiden mukaan Slovenian budjettivaje nousisi yli kolmen prosentin, jos eläkkeitä korotetaan lupausten mukaisesti. Se estäisi suunnitellun euron käyttöönoton Sloveniassa vuonna 2007. Pieni Slovenia ei voi viitata kintaalla EU:n pykälille kuten eräät suuret jäsenmaat ja lähtee tuskin väärentämään tilastoja Kreikan tyyliin.

Jo ennen hallituksen nimittämistä Janša tapasi Kroatian pääministerin Ivo Sanaderin, ja keskusteluissa sovittiin vuoropuhelun tiivistämisestä kiistakysymysten ratkaisemiseksi. Ratkaisemattomista ongelmista eniten huomiota on herättänyt erimielisyys merirajasta Piraninlahdella. Rajakiistoista sovittiin jo vuonna 2001, mutta Kroatian parlamentti ei hyväksynyt sopimusta, ja nyt Kroatia olisi valmis antamaan kiistan puolueettoman välittäjän ratkaistavaksi molempia osapuolia sitovasti. Tämän arvellaan johtavan Kroatialle edullisempaan ratkaisuun kuin vuoden 2001 sopimus oli. Janša myönsi, että välitysmenettely on mahdollinen mutta antoi ymmärtää, että siihen ei mennä ennen kuin muut ratkaisumallit on käyty läpi perusteellisesti.

Dimitrij Rupelin johtamalla ulkoministeriöllä riittää työtä ensi vuonna, jolloin Slovenia on Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön ETYJ:n puheenjohtajamaa. ETYJ on ollut Ukrainan tapahtumien vuoksi viime viikkoina kansainvälisen huomion kohteena enemmän kuin muutama vuoteen. Ukrainan presidentinvaaleja tarkkaillut ETYJ joutui Venäjän hampaisiin, kun se ei ollut valmis siunaamaan hallituksen ilmeistä manipulointia vaalikampanjassa ja itse vaaleissa. Rupel näytti tyyntyyttävän Venäjää sanoessaan järjestön ministerikokouksessa, että ETYJ:n kaikkia ulottuvuuksia, turvallisuus-, talous- ja ihmisoikeusyhteistyötä, olisi vahvistettava.

Yrjö Lautela

Lisää uutisia Sloveniasta

Moottoritie rannikolle valmis

Sadan kilometrin matkan pääkaupungista Ljubljanasta Slovenian rannikolle voi nyt ajaa päästä päähän moottoritietä pitkin. Viimeinen seitsemän kilometrin osuus Črni Kalista lähelle Ankarania otettiin käyttöön marraskuun lopussa.

Edellisen kerran juhlittiin moottoritien edistymistä syyskuussa, jolloin avattiin niinkään seitsemän kilometrin pätkä Klanecista Črni Kaliin. Tähän osuuteen sisältyy erittäin näyttävä, kilometrin pituinen ja 95 metriä korkea silta.

Tänä syksynä valmistuneeseen kaikkiaan 14 kilometrin osuuteen kuuluu 13 siltaa ja kolme tunnelia. Tunnelit ovat yli kahden kilometrin pituisia, niin sanottuja kahden putken tunneleita, mikä parantaa liikenneturvallisuutta. 14 kilometriä moottoritietä on maksanut 236 miljoonaa euroa, josta 42% on otettu valtion budjetista ja loput lainana Euroopan investointipankista. (YL)

Vahvistusta Slovenian alppihiihdolle

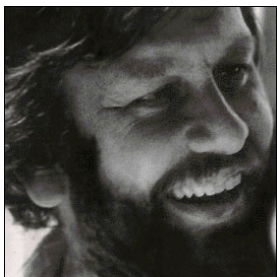
Itävaltalainen alppihiihtäjä Josef "Pepi" Strobl on saanut Slovenian kansalaisuuden. Strobl on ollut tyytymätön kohteluunsa Itävallan joukkueen jäsenenä ja erityisesti siihen, että häntä ei valittu olympiakisoihin 1998 eikä MM-kisoihin 2003.

Stroblin isoisän isä syntyi Sloveniassa Ljubljanan kaakkoispuolella, mikä antoi hänelle idean maan kansalaisuuden anomiseen. Itävallan hiihtoliitto ei myöskään halunnut estää Stroblin siirtymistä Slovenian joukkueeseen, vaikka sillä olisi ollut mahdollisuus vaatia hänelle yhden vuoden kilpailukieltoa.

30-vuotias Strobl on parhaimmillaan syöksylaskussa, joka on perinteisesti ollut Slovenian alppihiihtäjien heikoin laji, joten hän on arvokas vahvistus joukkueelle. Strobl on voittanut maailmancupin syöksylaskun kokonaiskilpailun kerran ja kaikkiaan kuusi osakilpailua eri lajeissa. Hän on myös ainoa alppihiihtäjä, joka on voittanut maailmancupin osakilpailun heti ensimmäisessä startissaan. Tämä tapahtui 1994. Stroblin liikkeellelähtö kuluvalle kaudella on kuitenkin viivästynyt loukkaantumisen takia, eikä vielä ole varmaa, pääseekö hän MM-kisoihin tammikuun lopussa. (YL)

Slavoj Žižekin teos suomeksi

Apeiron Kirjat on julkaissut filosofi Slavoj Žižekin teoksen *Tervetuloa reaalisen autiomaahan!* Sen on kääntänyt FT Janne Kurki, estetiikan tuntiopettaja Helsingin yliopistossa.

Slavoj Žižek (1949-) saattaa olla jopa maailman tunnetuin sloveeni. Hän työskentelee sosiologian professorina Ljubljanan yliopistossa. Marxilaisesta ja lacanilaisesta perinteestä ammentava tutkija arvostelee Yhdysvaltain globaalin hegemonian lisäksi kulttuurirelativismia, toiseuden etiikkaa ja muita vastaavia populaari-ilmioitä.

Kirja julkaistiin alkuaan englanniksi vuonna 2002. Se sisältää viisi esseetä, jotka liittyvät syyskuun 11. päivän 2001 tapahtumiin. Tämän ohella Žižek keskustelee tapansa mukaan lukemattomista nykymaailman ilmiöistä: terrorismista, ihmisoikeuksista, globalisaatiosta, psykoanalyysistä, islamista, Afganistanista, Slovenian itsenäistymisestä, kulutusyhteiskunnasta... Kirja sisältää suomentajan kirjoittaman esittelyn Žižekistä sekä kommenttiosan.

Tervetuloa reaalisen autiomaahan! on ensimmäinen suomeksi käännetty kirja Žižekiltä. Kustantaja myy sitä seuran jäsenille 20€/kpl, jos tilaajia on vähintään viisi. Tarjous on todella edullinen, sillä kirjan saa 20 €:lla seuran tapaamisista ilman postimaksua (kustantajalta 30€ + pm 4€), muulloin lisäämme postimaksun. Tilaukset Kari Klemelälle (osoite yhteystiedoissa).

Ensi vuonna Žižekiltä ilmestyy suomeksi *Ideologian ylevä objekti*, jonka julkaisee Apeiron ja kääntävät Janne Kurki ja Heikki Kujansivu. (KK)

Marjana Lipovšek lauloi jälleen Suomessa

Maailmankuulu slovenialaissyntyinen, nykyisin Salzburgissa asuva mezzosopraano Marjana Lipovšek esiintyi marraskuun 17. päivänä Radion sinfoniaorkesterin solistina ja esitti Richard Wagnerin *Wesendonck-laulut* sekä yhden laulun Mahlerin laulusarjasta *Des Knaben Wunderhorn*. Kapellimestarina toimi Jukka-Pekka Saraste. Konsertti kuultiin myös suorana lähetyksenä radiosta. Slovenia-seura toimitti vieraille kukkatervehdyksen. (KK)

Carlos Kleiberin slovenialainen elämä

Kapellimestari Carlos Kleiber kuoli 13.7.2004 Sloveniassa. Hän syntyi 1930 Berliinissä, ja hänen isänsä oli itävaltalainen kapellimestari Erich Kleiber, joka erosi 1934 natsien painostuksesta Berliinin valtionoopperan johdosta ja muutti seuraavana vuonna perheineen Argentiinaan. Carlos Kleiber toimi oopperakapellimestarina 1956-64 Düsseldorfissa, 1964-66 Zürichissä, 1966-72 Stuttgartissa ja myöhemmin vierailujohtajana eri oopperoissa.

Kleiber tapasi tulevan puolisonsa, slovenialaisen Stanka Brezovarin Düsseldorfissa. Mieheensä toivomuksesta Brezovar luopui lupaavasta balettianssijan urasta. Kleiber oppi sloveenin kielen ja vietti säännöllisesti lomia Sloveniassa. 1990-luvulla hän rakennutti huvilan Konjšičan kylään, joka sijaitsee Trbovljen lähellä Savan varrella 50 kilometriä Ljubljanasta itään. Sinne hän saapui kesäksi Münchenistä viettääkseen lomansa täydessä yksityisyydessä.

Kleiber haudattiin kylän hautausmaalle vain puoli vuotta aikaisemmin kuolleen puolisonsa viereen. Slovenian filharmoninen orkesteri järjesti Carlos Kleiberin kunniaksi muistokonsertin, jota johti Riccardo Muti. Solistina esiintyi mezzosopraano Bernarda Fink. Kleiber otettiin postuumisti Slovenian filharmonisen seuran jäseneksi. (KK)

Kääntäjä Jelka Ovaskasta kustannusjohtaja

Kalevalan ja paljon muuta suomalaista kirjallisuutta sloveenintanut Jelka Ovaska nimitettiin marraskuussa Cankar-kustantamon johtajaksi. Hän saa vastuulleen kotimaisen ja käännetyn kaunokirjallisuuden. Ovaska on aiemmin työskennellyt Mladinska knjigan laskentaosaston päällikkönä. Ensi vuonna 60 vuotta täyttävä Cankarjeva založba fuusioitiin jokin aika sitten Mladinska knjigaan, jonka kasvava ylivalta Slovenian kustannusmarkkinoilla kauhistuttaa monia slovenialaisia kirjallisuusihmisiä. (KK)

Aforistikko Žarko Petan sai valtionpalkinnon

Slovenian presidentti Janez Drnovšek jakoi 9. marraskuuta kultaiset kunniamerkit seitsemälle slovenialaiselle palkinnoksi elämäntyöstä. Kahdeksan muuta sai kunniamerkin erityisistä ansiostaan. Kirjailija Žarko Petan sai valtionpalkinnon elämäntyöstä. Petanin aforismit tulivat viime vuonna suomalaisille tutuiksi Päivän mietelauseesta. Muita palkittuja olivat Ranskassa asuva sokea valokuvaaja Evgen Bavčar, säveltäjä Lojze Lebič, elokuvaaja-keksijä Rudi Omota, palovammojen hoitoa kehittänyt lääketieteilijä Darinka Soban, biologi Miroslav Zei ym. (KK)

Oikaisu

Säveltäjä Jacobus Gallus syntyi Dolenjskan Ribnicassa 40 km Ljubljanasta etelään eikä Kranjin lähellä sijaitsevassa Ribnicassa, kuten edellisessä tiedotteessa mainittiin.

Kuumat vinkit

- Mariborilaisen *Večer*-lehden kulttuuritoimittaja Petra Vidali kertoo *Kritiikin uutisten* pian ilmestyvässä vuoden viimeisessä numerossa taiteiden kritiikin asemasta Sloveniassa.
- Presidentti Tarja Halonen tekee ensi vuonna valtiovierailun Sloveniaan.

Yhteystietoja:

Slovenia-seuran hallitus:

Kari Klemelä, pj - Kari.Klemela@kolumbus.fi	Puh. 02-470 1232, 050-5904 934
Yrjö Lautela, varapj. - yrjo.lautela@suomi24.fi	Puh. 09-7244 027, 0400-605922
Eero Balk, jäsen - eero.balk@kolumbus.fi	
Boris Vidović, jäsen - Boris.Vidovic@sea.fi	Hilkka Hyvärinen, varajäsen
Anna Varakas, jäsen	Kari Vase, varajäsen

Yhdistyksen internet-sivu: <http://www.slovenia-seura.de.vu/>

Suomen suurlähetystö Sloveniassa: Embassy of Finland, Ajdovščina 4/8, SI - 1000 Ljubljana, puh. +386-1-3002120, telefax +386-1-3002139. Sähköposti: sanomat.lju@formin.fi Henkilökunnan tavoittaa sähköpostilla etunimi.sukunimi@formin.fi

Slovenian suurlähetystö Suomessa: Veleposlaništvo Republike Slovenije / Embassy of the Republic of Slovenia, Eteläesplanadi 24 A, 00130 Helsinki. Puh. (09) 228 9940. Faksi (09) 69 44 775. Sähköposti: vhe@mzz-dkp.gov.si. Lähetystö on avoinna arkisin 9-17, konsuliosasto ma-ke-pe 10-13.